

Eftirlaunasjóður FÍA

Tryggingafræðileg athugun í árslok 2011

TALNAKÖNNUN HF.

Apríl 2012

I.	Inngangur	2
II.	Niðurstaða	2
III.	Gögn	3
IV.	Forsendur	3
V.	Eignir, rekstur og endurmat	4
VI.	Staða sjóðsins í árslok 2011	6
VII.	Niðurlag	8
VIII.	Viðauki TAFLA 1	9
IX.	Viðauki TAFLA 2	10

I. Inngangur

Talnakönnun hf. hefur samkvæmt beiðni stjórnar Eftirlaunasjóðs FÍA athugað tryggingafræðilega stöðu sjóðsins miðað við árslok 2011. Athuginin fólst í að reikna annars vegar áfallna skuldbindingu miðað við áunnin réttindi sjóðfélaga og hins vegar heildarskuldbindingu miðað við að sjóðfélagar héldu áfram að greiða í sjóðinn þar til þeir færu á lífeyri. Vigfús Ásgeirsson tryggingastærðfræðingur sjóðsins vann athuginina samkvæmt samþykktum sjóðsins og í samræmi við 24. grein laga nr. 129/1997 og ákvæði IV. kafla reglugerðar nr. 391/1998 um skyldutryggingu lífeyrisréttinda og starfsemi lífeyrissjóða. Vigfús hlaut þann 30. janúar 1998 viðurkenningu Vátryggingaeftirlitsins (nú Fjármálaeftirlitið) til að starfa sem sérfræðingur skv. 37.gr. laga nr. 60/1994 um vátryggingastarfsemi og uppfyllir því ákvæði 2. mgr. 24. gr. laga nr. 129/1997 til að vinna tryggingafræðilegar athuganir á lífeyrissjóðum.

II. Niðurstaða

Taflan sýnir niðurstöðu athugunarinnar Til samanburðar er sýnd niðurstaða sem miðast við árslok 2010. Allar fjárhæðir eru í þúsundum króna.

NIÐURSTAÐA í árslok	2011		2010	
ÁFALLIN STAÐA				
Höfuðstóll	18.186.546 þúsundir		16.583.600 þúsundir	
Viðbót vegna endurmats	1.071.699		1.155.557	
Fjárfestingarkostnaður	-336.764		-186.231	
EIGN	18.921.482		17.552.926	
Áfallin				
lífeyrisskuldbinding	22.399.306		19.908.284	
Kostnaður	152.044		158.827	
Áfallin skuldbinding	22.551.350		20.067.111	
Staða	-3.629.869	-16,1%	-2.514.185	-12,5%
HEILDARSTAÐA				
Iðgjöld	12.480.894 þúsundir		11.618.573 þúsundir	
Eign + iðgjöld	31.402.376		29.171.499	
Lífeyrisskuldbinding	34.632.883		31.232.691	
Kostnaður	319.803		341.865	
Heildarskuldbinding	34.952.685		31.574.556	
Staða	-3.550.309	-10,2%	-2.403.057	-7,6%

Úttektin sýnir að heildarstaða sjóðsins er neikvæð um 3.550 milljónir eða 10,2% af heildarskuldbindingu. Það er verri staða en í árslok 2010 en þá var staðan neikvæð um 2.403 milljónir eða 7,6% af skuldbindingunni. Áfallin staða er neikvæð um 3.630 milljónir eða 16,1% af áfallinni skuldbindingu en hún var neikvæð um 2.514 milljónir í úttektinni 2010 eða 12,5% af skuldbindingunni.

Heildarstaða sjóðsins er utan venjubundinna vikmarka -10% sem lög kveða á um eða -10,2%. Eins er áfallin staða mjög slæm eða -16,1%. Löggin segja ekkert um áfallna stöðu en þar sem réttindainnvinnsla sjóðsins er aldursháð þá verður að teljast eðlilegt að það séu settar reglur um vikmörk áfallinnar stöðu. Þau gætu að vísu verið aðeins rýmri en vikmörk heildarstöðu en þó varla lægri en -15%. Heildarstaða lífeyrissjóða á að jafnaði að vera innan 5% vikmarka og má ekki vera utan þeirra samfellt í meira en fimm ár. Þetta er fjórða árið í röð þar sem heildarstaðan er verri en -5,0% og því orðið tímabært að laga stöðuna. Það verður varla gert nema með skerðingu áunninna réttinda. Ef skert verður um 9% þá fer áfallin staða í -7,8% og heildarstaða sjóðsins í -4,7%. Það er tillaga undirritaðs að áunninn réttindi miðað við árslok 2011 verði skert um 9%. Stjórn sjóðsins er hins vegar ekki bundin að lögum að leggja til ofangreinda skerðingu á ársfundi. Skerðing upp á 2% færir áfallna stöðu inn fyrir 15% markið eða í -14,4% og heildarstaðan yrði þá -9,0% og skerðing upp á 16% setti áfallna stöðu í -0,2% og heildarstöðu í 0,1%.

Miðað er við lífslíkur samkvæmt reynslu árána 2004 til 2008 á Íslandi (IS0408L) eins og í fyrra.

III. Gögn

Gögn um sjóðfélaga og lífeyrisþega voru fengin frá rekstraraðila sjóðsins NBI hf. og voru þar upplýsingar um kyn og fæðingardag hvers sjóðfélaga, fæðingardag maka, samtals áunninn réttindi sjóðfélagans og nýjustu upplýsingar um iðgjaldagreiðslur. Hjá lífeyrisþegum voru upplýsingar um tegund lífeyris og lífeyrisréttindin í desember 2011.

Sjóðfélögum er skipt í þrjá hópa:

1. Sjóðfélagar sem greiddu iðgjöld til sjóðsins á árinu 2011.
2. Sjóðfélagar með geymd réttindi, það er greiddu hvorki iðgjöld né þáðu lífeyri á árinu 2011
3. Lífeyrisþegar í desember 2011.

Áreiðanleiki gagnanna var kannaðar með ítarlegum samanburði við gögn síðustu ára og tölur úr ársreikningi og var ágætis samræmi þar á milli.

IV. Forsendur

Ellilífeyrir

1. Reiknað er með að starfandi sjóðfélagar hefji töku ellilífeyris frá og með 65 ára afmælisdegi.
2. Áunninn réttur til ellilífeyris frá og með 65 ára aldri er áunninn lífeyrisréttur í árslok 2011 samkvæmt réttindabókhaldi sjóðsins
3. Réttur ellilífeyrisþega á mánuði er lífeyrisgreiðsla í desember á janúarverðlagi.
4. Aldursháð réttindatafla gefur áunninn réttindi til ellilífeyris frá og með 65 ára aldri. Réttindin eru verðtryggð miðað við hækkun vísitölu neysluverðs frá vísitölu hvers mánaðar.

Örorkulífeyrir

1. Allir sem eiga ellilífeyrisréttindi hjá sjóðnum eiga rétt á örorkulífeyri, ef örorka þeirra er metin 50% eða meira og þeir verða fyrir tekjumissi.
2. Fyrir fulla (100%) örorku er áunninn örorkulífeyrir 75% af áunnum ellilífeyrisrétti og hlutfallslega minni fyrir minni örorku. Virkir sjóðfélagar eiga rétt á viðbót með framreikningi samkvæmt reglum í 12. grein samþykktá sjóðsins.
3. Réttur örorkulífeyrisþega á mánuði er örorkulífeyrisgreiðsla desembermánaðar á janúarverðlagi.
4. Örorkulífeyrir greiðist til ellilífeyrisaldurs samkvæmt ofanskráðum reglum. Frá þeim tíma er greiddur ellilífeyrir.

Makalífeyrir

1. Makar allra þeirra sem eiga ellilífeyrisréttindi hjá sjóðnum eiga rétt á makalífeyri við fráfall sjóðfélaga.
2. Áunninn makalífeyrir er 48% áunnins ellilífeyris. Makar virkra sjóðfélaga og örorku- og ellilífeyrisþega fá viðbót með sams konar framreikningi og gildir um örorkulífeyri.
3. Makalífeyrir er greiddur til æviloka eftirlifandi maka..
4. Réttur makalífeyrisþega er greiðslan í desember á janúarverðlagi.

Barnalífeyrir

1. Við andlát eða starfsorkumissi sjóðfélaga fá börn þeirra rétt á lífeyri fram að 24 ára aldri.
2. Áunninn barnalífeyrir vegna andláts er 20% áunnins makalífeyris en þó aldrei lægri en 16.719 krónur á mánuði. Áunninn barnalífeyrir vegna örorku er 10% áunnins örorkulífeyris en þó aldrei lægri en 12.283 krónur á mánuði. Börn virkra sjóðfélaga fá viðbót með sams konar framreikningi og gildir um örorkulífeyri.
3. Réttur núverandi barnalífeyrisþega er greiðslan í desember á janúarverðlagi.

Almennar forsendur

1. Ávöxtun 3,5% umfram hækkanir vísitölu neysluverðs.
2. Íslenskar lífslíkur miðað við reynslu árána 2004 til 2008.
3. Íslenskar barneigna- og hjúskaparlíkur nema að raunveruleg hjúskaparstaða er notuð hjá lífeyrisþegum.
4. Meðaltal örorkulíka 17 íslenskra lífeyrissjóða samkvæmt reynslu árána 1998 til 2002, en þessar örorkulíkur urðu staðlaðar örorkulíkur frá og með reikningsárinu 2006.

V. Eignir, rekstur og endurmat

Verðbréf í eigu sjóðsins voru endurmetin með því að núvirða þau til að sömu forsendur um vexti giltu um eignir og skuldbindingar og gaf það 1.072 milljónir króna eða 5,9% af bókfærðri eign. Núvirði fjárfestingargjalda er 337 milljónir og nettóendurmat því 735 milljónir eða 4,0% af eign.

Efnahagur 31/12 2011	Bókfært	Núvirt mv. bókfært	Endurmat
Fjárhæðir í þús. króna		með 3,5% og 6,1%	
Verðbréf með föstum tekjum	7.357.035	8.193.859	836.825
Veðlán	2.539.486	2.839.788	300.301
Verðbréf með breytilegum tekjum	3.833.123	3.767.926	-65.197
Bundnar bankainnistæður	3.719.074	3.718.844	-230
Hús- og fullnustueignir	15.875	15.875	0
Kröfur	96.827	96.827	0
Sjóður og veltiinnlán	651.080	651.080	0
Skuldir	-25.954	-25.954	0
Eign skv. ársreikningi	18.186.546		1.071.699
Endurmat	1.071.699		
		Fjárfestingargjöld	
		Vegna	
Fjárfestingargjöld	-336.764	ársins	Núv.
Tryggingafræðileg eign	18.921.482	14.357	336.764

Einstök verðbréf voru ekki núvirt af Talmakönnun heldur var stuðst við útreikninga sem sjóðurinn útvegaði. Talmakönnun sendi framkvæmdastjóra sjóðsins greinar 19 til 21 úr reglugerð nr. 391/1998 en þær fjalla um endurmat eigna lífeyrissjóða ásamt eftirfarandi leiðbeiningum:

1. Að bréf verði núvirt miðað við 3,5% eða 6,1% kröfu eftir því sem við á
 2. a. Fyrir tekjustreymi verðtryggðra bréfa með breytilega vexti:
 - i. Ef vextir bréfsins í árslok eru hærri en 3,5% skal í stað vaxta bréfsins nota :
$$\text{MAX}(\text{vextir í árslok} - 1,5\%; \text{lágmarks vextir ef ákvæði eru um það í bréfinu}; 3,5\%)$$
 - ii Ef vextir bréfsins í árslok eru lægri en 3,5% skal nota vexti bréfsins
 - b. Fyrir tekjustreymi óverðtryggðra bréfa með breytilega vexti:
 - i. Ef vextir bréfsins í árslok eru hærri en 6,1% skal í stað vaxta bréfsins nota :
$$\text{MAX}(\text{vextir í árslok} - 1,5\%; \text{lágmarks vextir ef ákvæði eru um það í bréfinu}; 6,1\%)$$
 - ii Ef vextir bréfsins í árslok eru lægri en 6,1% skal nota vexti bréfsins
3. Endurmat bréfa með uppgreiðsluákvæði skal ekki lækkað að þessu sinni.
 4. Óskað er eftir upplýsingum um verðmæti verðbréfa skv. flokkun endurskoðanda eða flokkun FME eftir því hvor er ítarlegri:
 - a) án afskrifta
 - b) með afskriftum
 - c) núvirt verðmæti mv. a)
 - d) núvirt verðmæti miðað við b). Ef ekki er hægt að reikna núvirði mv. b) verður notast við núvirta verðmætið í c) margfaldað með hlutfallinu á milli b) og a) fyrir hvern flokk.
 5. Minnt er á ákvæði 21. gr. 391/1998 um meðalverð síðustu þriggja mánaða fyrir eignir á markaðsverði. Fyrir erlendar eignir verði meðalverð eigna reiknað í viðkomandi gjaldmiðli (t.d. sem meðaltal verðs í lok september, október, nóvember og desember) umreiknað í krónur miðað við gengi 31.12.2011.

Skrifstofu- og stjórnunarkostnaður vegna fjárfestinga var 14,4 milljónir eins og fram kemur í töflunni að ofan og núvirið 337 milljónir. Annar rekstrarkostnaður var 13,6 milljónir að núvirið 320 milljónir sem bætast við heildarskuldbindingu. Núvirtur kostnaður vegna áfallinnar skuldbindingar er hlutfallið reiknuð áfallin lífeyrisskuldbinding deilt með heildarskuldbindingu að viðbættum framtíðariðgjöldum og gaf það 152 milljónir.

VI. Staða sjóðsins í árslok 2011

Taflan sýnir niðurstöðu athugunarinnar með samanburði við staðlaðar forsendur.

NIÐURSTAÐA í árslok 2011	Forsendur úttektar		Staðlaðar forsendur	
ÁFALLIN STAÐA				
Höfuðstóll	18.186.546	þús.	18.186.546	þús.
Viðbót vegna endurmats	1.071.699		1.071.699	
Fjárfestingarkostnaður	-336.764		-336.764	
EIGN	18.921.482		18.921.482	
Áfallin				
lífeyrisskuldbinding	22.399.306		22.231.966	
Kostnaður	152.044		151.446	
Áfallin skuldbinding	22.551.350		22.383.412	
Staða	-3.629.869	-16,1%	-3.461.931	-15,5%
HEILDARSTAÐA				
Iðgjöld	12.480.894	þús.	12.480.894	þús.
Eign + iðgjöld	31.402.376		31.402.376	
Lífeyrisskuldbinding	34.632.883		34.465.543	
Kostnaður	319.803		319.803	
Heildarskuldbinding	34.952.685		34.785.345	
Staða	-3.550.309	-10,2%	-3.382.970	-9,7%

Tryggingafræðilegar forsendur eru staðlaðar að öllu leyti nema því að það er miðað við raunverulega hjúskaparstöðu lífeyrisþega en ekki staðlaðar hjúskaparlíkur. Ef stöðluðu forsendurnar hefðu verið notaðar þá hefði áfallin staða batnað um 0,6% og heildarstaða um 0,5%.

Áfallin skuldbinding í árslok 2010 var 20.067 milljónir en þar sem áunnin réttindi. Áfallin skuldbinding hækkaði um 2.484 milljónir og er reynt að skýra breytinguna í eftirfarandi töflu:

Breyting á áfallinni skuldbindingu

Lífeyrisskuldbinding 2010	20.067 milljónir
Hækkun skb. á árinu	2.484 12,4%
Lífeyrisskuldbinding 2011	22.551 milljónir
Skb. vegna nýrra réttinda	995 5,0%
Vaxtaáhrif	720 3,6%

Hækkun vegna verðbólgu	1.075	5,4%
Lækkun vegna lífeyrisgr.	-693	-3,5%
Hækkun vegna lífslíka	0	0,0%
Annað	388	1,9%
Samtals hækkun	2.484	milljónir

EFÍA er aðili að örorkusamkomulagi fjögurra lífeyrissjóða, Íslenska lífeyrissjóðsins, Lífeyrissjóðs Rangæinga og Lífeyrissjóðs tannlækna auk EFÍA.

Samkomulagið gengur út á það að lífeyrissjóðirnir greiða sameiginlega allan örorkulífeyri hjá sjóðunum og er hlutfall hvers lífeyrissjóðs reiknað árlega vegna örorkutilvika þess árs. Hlutdeild EFÍA var 52,9% í örorkulífeyrisgreiðslum vegna þeirra tilvika sem féllu til á árinu 2010 en var 60,1% vegna ársins 200. Það er ekki búið að reikna hlutdeild sjóðanna vegna tilvika ársins 2011 en það má búast við að hún hækki frá árinu 2010.

Útreikningur á lífeyrisskuldbindingu EFÍA í tryggingafræðilegri athugun hefur alltaf miðað við tryggingafræðilegar forsendur sjóðsins sjálfs en ekki hefur verið tekið tillit til örorkusamkomulagsins. Skuldbinding örorkulífeyrisþega hefur þó alltaf verið reiknuð að teknu tilliti til samkomulagsins.

Eftirfarandi tafla sýnir niðurstöðuna síðustu 3 árin þar sem reiknað er með að hlutfall EFÍA vegna ársins 2011 verði 60,1% eins og árið 2009:

ÁR	Skuldbinding EFÍA með samkomulagi	Skuldbinding EFÍA án samkomulags	Mismunur		Hlutfall af heildarskb.
2009	324.742.923	296.044.306	28.698.617	9,7%	0,14%
2010	389.234.802	257.545.467	131.689.334	51,1%	0,66%
2011	506.814.495	589.546.994	-82.732.499	-14,0%	-0,37%

Mismunurinn fram til 2010 var á sama róli og vegna ársins 2009 en einhver sveifla virðist vera í þessu tvö síðustu árin.

VII. Niðurlag

Staða sjóðsins er erfið eins og flestra annarra lífeyrissjóða á Íslandi. Almennt hafa eignir lífeyrissjóða í reynd rýrnað um 20 til 30% vegna efnahagshrunsins sem byrjaði á árinu 2008 og því ekki óeðlilegt að það þurfi að skerða áunnin lífeyrisréttindi tilsvareandi. Áunnin lífeyrisréttindi hjá EFÍA hafa verið skert um 23,5% frá hruni og því ekki óeðlilegt að grípa þurfi til skerðingar núna þar sem ávöxtun sjóðsins hefur ekki náð að bæta tapið upp. Tillaga um 9% skerðingu áunninna réttinda er því í fullu samræmi við þær staðreyndir sem blasa við eftir afskriftir efnahagshrunsins. Stjórn sjóðsins er hins vegar ekki bundin að lögum að leggja til ofangreinda skerðingu á ársfundi. Skerðing upp á 2% færir áfallna stöðu inn fyrir 15% markið eða í -14,4% og heildarstaðan yrði þá -9,0% og skerðing upp á 16% setti áfallna stöðu í -0,2% og heildarstöðu í 0,1%.

Þessi tryggingafræðilega athugun byggir á þeim gögnum og forsendum, sem gert hefur verið grein fyrir í skýrslu þessari, ásamt hefðbundnum tryggingafræðilegum útreikningum. Niðurstaðan virðist í ágætu samræmi við niðurstöðu fyrri ára.

Gert í Reykjavík 30. apríl 2012

TALNAKÖNNUN HF.

Vigfús Ásgeirsson

VIII. Viðauki TAFLA 1

Heildarskuldbinding (í mkr) KARLAR

Staða	Fjöldi	Meðalr/mán	Aldur	ELLI	ÖRORKU	MAKA	BARNA	SAMTALS
Virkir sjóðfélagar	521	512,1	41	18.475	1.398	3.441	476	23.790
Óvirkir	94	49,7	44	394	19	67	14	494
Ellilífeyrisþegar	105	466,8	73	5.664	0	1.112	0	6.776
Örorkulífeyrisþegar	13	462,9	54	827	591	145	0	1.562
Makalífeyrisþegar	0	0,0	0	0	0	0	0	0
Barnalífeyrisþegar	17	60,3	18	0	0	0	65	65
SAMTALS	750	436,7	45,9	25.360	2.008	4.764	556	32.689

(þúskr.)

Heildarskuldbinding (í mkr) KONUR

Staða	Fjöldi	Meðalr/mán	Aldur	ELLI	ÖRORKU	MAKA	BARNA	SAMTALS
Virkir sjóðfélagar	34	368,2	35	811	120	58	37	1.025
Óvirkir	17	21,2	36	40	2	2	3	47
Ellilífeyrisþegar	0	0,0	0	0	0	0	0	0
Örorkulífeyrisþegar	0	0,0	0	0	0	0	0	0
Makalífeyrisþegar	30	203,4	73	0	0	832	0	832
Barnalífeyrisþegar	9	59,8	16	0	0	0	41	41
SAMTALS	90	216,9	46,1	851	121	892	80	1.944

(þúskr.)

Heildarskuldbinding (í mkr) SAMTALS

Staða	Fjöldi	Meðalr/mán	Aldur	ELLI	ÖRORKU	MAKA	BARNA	SAMTALS
Virkir sjóðfélagar	555	503,3	41	19.286	1.518	3.498	513	24.815
Óvirkir	111	45,3	43	435	21	69	17	541
Ellilífeyrisþegar	105	466,8	73	5.664	0	1.112	0	6.776
Örorkulífeyrisþegar	13	462,9	54	827	591	145	0	1.562
Makalífeyrisþegar	30	203,4	73	0	0	832	0	832
Barnalífeyrisþegar	26	60,1	17	0	0	0	106	106
	840	413,1	45,9	26.211	2.129	5.656	636	34.633

(þúskr.)

KOSTNAÐUR				242	20	52	6	320
SAMTALS				26.453	2.149	5.709	642	34.953

Bókfærð eign 18.187

Endurmat 735

Núverandi eign 18.921

Ókomin iðgjöld KARLAR 11.905

Ókomin iðgjöld KONUR 576

Samtals 12.481

Heildareign 31.402

STADA -10,2% -3.550

IX. Viðauki TAFLA 2

Áfallin skuldbinding (í mkr) KARLAR

Staða	Fjöldi	Meðalr/mán	Aldur	ELLI	ÖRORKU	MAKA	BARNA	SAMTALS
Virkir sjóðfélagar	521	240,2	41	9.719	583	1.739	133	12.173
Óvirkir	94	49,7	44	394	19	67	14	494
Ellilífeyrisþegar	105	466,8	73	5.664	0	1.112	0	6.776
Örorkulífeyrisþegar	13	462,9	54	827	591	145	0	1.562
Makalífeyrisþegar	0	0,0	0	0	0	0	0	0
Barnalífeyrisþegar	17	60,3	18	0	0	0	65	65
SAMTALS	750	247,9	45,9	16.604	1.193	3.063	212	21.072

(púskr.)

Áfallin skuldbinding (í mkr) KONUR

Staða	Fjöldi	Meðalr/mán	Aldur	ELLI	ÖRORKU	MAKA	BARNA	SAMTALS
Virkir sjóðfélagar	34	135,5	35	338	41	23	6	408
Óvirkir	17	21,2	36	40	2	2	3	47
Ellilífeyrisþegar	0	0,0	0	0	0	0	0	0
Örorkulífeyrisþegar	0	0,0	0	0	0	0	0	0
Makalífeyrisþegar	30	203,4	73	0	0	832	0	832
Barnalífeyrisþegar	9	59,8	16	0	0	0	41	41
SAMTALS	90	128,9	46,1	378	43	857	50	1.328

(púskr.)

Áfallin skuldbinding (í mkr) SAMTALS

Staða	Fjöldi	Meðalr/mán	Aldur	ELLI	ÖRORKU	MAKA	BARNA	SAMTALS
Virkir sjóðfélagar	555	233,8	41	10.057	624	1.762	139	12.581
Óvirkir	111	45,3	43	435	21	69	17	541
Ellilífeyrisþegar	105	466,8	73	5.664	0	1.112	0	6.776
Örorkulífeyrisþegar	13	462,9	54	827	591	145	0	1.562
Makalífeyrisþegar	30	203,4	73	0	0	832	0	832
Barnalífeyrisþegar	26	60,1	17	0	0	0	106	106
	840	235,1	45,9	16.982	1.236	3.920	262	22.399

(púskr.)

KOSTNAÐUR				115	8	27	2	152
SAMTALS				17.098	1.244	3.946	263	22.551

Bókfærð eign 18.187

Endurmat 735

Núverandi eign 18.921

Ókomin iðgjöld KARLAR 0

Ókomin iðgjöld KONUR 0

Samtals 0

Heildareign 18.921

STADA -16,1% -3.630

TALNAKÖNNUN HF.